

17 KANON NƏNİ 1919 SƏNƏ NÖMRÜ 90

İKİNCİ SƏNƏ DÖVƏMİSİ

آبونە شرایطی:

باکو ایچون:

۱) آیلی ۱۸ روبلە
۲) ۳۲ >
۳) ۴۵ >

غیر شہر ایچون:

۱) آیلی ۲۰ روبلە
۲) ۳۵ >
۳) ۵۰ >

محل اداره:

باکو، وورو نوفسکی وغوبرنسکی
کوجہدارلک ۳، نومورلی اویولہ

«آذربایجان» اداره سی

تلفون نمبر ۳۹-۶۰

تک نسخہ سی ۷۰ قیاق

تورک و اسلاملہ مفید مقالہ سہیلہ

ارمن آچققدر، درج اولنجان اوراق
اعادہ ایڈیلہ، درج ایڈیلن مقالات
مکاتبتی اداره نمین ایڈیور .

اعلان قیاتی:

سطری ۳ روبلہ تراکٹ کیدن اعلانلار
ایچون کشت ایڈیلر .

آذربایجان

کوندلیک سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورک غزٹہ سیدر.

جوانیمز نچیموا کوزاریب کہ کوزاریب تک برابریندہ
اهل و عیالہری ظالملر ائندہ اسپر دوشوبوسہ و
بیانہ کلمین رسوالتہ دوجار اولوبلا:
مسالمازلار ایشنگیزی ملنگیزی، عرش، ناموس
کزی اسلامقہدہ غیرت ایدلا بیچارہ جاعتی
حیات ایشنگ ایچون عسکرلک کیتکده حکومتہ
کوک اولوب اغلاس کوسترک:
قارداشلار! ایشنگ و اطراف عالمہ یا قوب
عبرت ایدک، حاجانہدک روسجنز قاب اولوب قیوئدر
وضیضطر دروا کوزوبین قاجملر سزلر، تاثیر
ایشینجکدر، کوزاریب باقیق قیلر کز اویا
نمایاچقدر!

ای دولتلر، ای ناچارلار! سزار حاجانہدک
مال جمع ایشنگ ذبیحہ قلوب دینی و ملی یادنی
چقاراجکسکز! اللہک! عبادینن قورقلما کوزدن
اللہک حقی و ویرک، یادہ سالک کچیہ آی یونان
اقدم دشملر کز مالل کز، مالک اولوب سزلری
چالہ وطن اولوقہ مجبور ایشیلر اگر بولہ عقلتہ
پاشایوب حکومت کومک ایشینبکسکز یتدہ اولوکون
لرک ماننہ دوجار اولاسکز! مگر انسان بوقہ
کیمی سو ایدر، مگر انسان ہتقرہ کیمی اوز
قاحتی پاشہوشوز! اسلام کوشمکتک حاجت
سندن پاشامک ندرجہدہ یوک نمک و سعادت
اولوقنی دوشونورسکز! اگر بوجوکتہ ایلایا
بالقہ ضعب و عطلن یوتک سزلر کیملر، باند ایدراجق
سکز یاوروسکز اوسوندنہ حالکز نچ کیمبر
ونچہ قار ویریشن اولان.

تور کیه معلومی در؟

شاکہ عقد اولونش، تور کیه امان
ایشینجک بر درجہ کاش، متفرق استایولوقہ
اودوبورلر .

دیگ تور کیه معلوب اولنش،
ظاہری دوشونولورس بولیدر، معلوق
واقعدر .

یو ملاحظہ نایلر، جوق آملر
تور کیکم معلوب اولوقہ حکم ایدرلر . ہم
سوزوجاعت آراسندہ منداب اولان مناسیہ
دہ ایش بولیدر .

تور کیه متفق دولتر، قارشی معلوب در .
مشوب اولوقنی مجاب دولتر زیمسی ستنہ،
اودہ اولرک برابر بائیدلر، معلوب اولدی .
یوہ حسیوسہ ایکی سوز اولاماز .
ظاہری بر محاکمہ تک تازی جوق یوک کوز
بایگز . ظاہرین آملر دکل . یو کوزکن
حالدہ تور کیکم مناقق ناظری منامندہ بولونان
قیلوق رسا بوقیک بلک جاہلری دخی حکومت
واقع اولان بر سورغویہ جواب ورکری ونہ
باہالہ اولر غالبدر بر معلوب حکم غالبکدرہ
دعیشدر .

قارداشلار! ایشنگ سزار، امر ایڈیلر کہ
رحمئی، مروتی، اصافلی وعادلتلی اولاسکز
وہج کنگ مانہ وچانہ وعرض ناموسہ نمدی
ایشیبوب بلارقق مات ومعذب تمام جاعتہ اناسیت
خوقنی، مرعات ایدوبوہا مالورایہ مہربان وچیر
خوامالواسکر لکی کیم کیمز کیمز کیمز کیمز کیمز کیمز
عرض و ناموسکدہ نمدی ایبدہ، اولنگکدہ دفاع
ایشنگ سز فرس ولان کوز بوقہ اولسون کز
ظاہر سزلرہ نمدی ایشنگ محسو و نابود
اولاسکز .

پس عسکرلک شوق وغیبتہ کیکلک و نظاملی
قوشونلار تدارک ایدوب ایشنگ ایلمہ و بیسیویہ
سکوتہ اغلاس و صدفات کوسترک تا کہ ایشنگ
اولان وقتہ ملی و بیچارملری حیات ایشنگ
اقتدار کز اولسون، بوقہ نمدی یوقدہ اولسون کز
باشقارلک نظاملی قوشونلری سزیرہ بولمق
یزانندہ قلوب مار و مالنکیز، اهل و عیالکیز
مالک سزلری اوز وسر کینک ایدیلر .

ای آتار یازاریب یوسرینک ایلہدک
زمانی یادہ کوزوب اولان کزری اولنگ دینی
بولندہ اسلام کوشتہ عسکر ویرک، بوقہ قیامتہ

انا لله وانا الیه راجعون

عیسای محمد اوف کمال یاس و تسرلہ اوز سوگیلی قرادشی اولان
کربلای محمد علی حاجی محمد اوغلی محمد اوف ک
تولوم خیرینی قوم اقربا و دوست آستانلرینہ خیر وریبور .
تشیع جازہه بوگون صبح ساعت ۱۰دہ اوز اویوسدن (تورسقایا نمره
۳۵) جمہ مسجدینہ آرارلایقادر .

2650

کوتاه و مسامحه ایشینگ، اونی قوتلر شو کتلی
برسالمدہ اسلامقہدہ وار قومیزی قلیتہ کتوروب
سدادت اغلاس کوزترک .
قارداشلار! اصناف ایدک، منظم عسکری
اولمایان حکومت جاعتی نونولہ حاجت ایدہ
یلور! سز حاجانہدک غفلت اویوشندہ قلوب
عبرت کوزومیکسکز! مگر بر نیچہ آی
یونان اقمہ حادث اولان قضیاری ایشیندہ کزیمی
اورمدہ کزیمی؟ سز انارک و ایچاریک لورخوردہ
چہ اوشاقرک! پایمال اولقرلرینی نہ ترچہ ایدان
چقارتد کز؟ ایدی قارداشلار عسکر کیتکده
حکومت کوشمک ایدک! تا کہ دیاہہ سرنبد و
سرافراز و آخرتدہ اجر و ثوابہ نال اولوب نجات
تابسکز .

قارداشلار! بغیر علیہ السلام زمانندہ جان
تاراق ایبدن مسلماتری وصحبا کرامی بریادہ
کوزولک اولارلرہ بیری اولوب اسلام کوشمتی
بالراق و مطقتلی حال ایلہ اسلامقہدہ عمت ایدک!
قرآن کریمہ ایش بولندہ چیدوہد ایدوب جانندن
یلو اولاسکز! من دخی حاج و سازه ایشنگ
اینبوب اولار ایلہ مصالحہ ایل و بوسوندنہ اصلا
تکران اولمایوب اضطرار ایشیبوب اللہتوکل
ایلہ کہ ایشنگ تالی سوزلر کزیمی ایشیدن و قابلہ
عالمدر .

ایشنگ سلطنتہ دفاع ایشنگ تدارک کوزملی
بوہر حالندہ دشملر ایلہ صالح ایشنگہ دخی
قراض اولمایدلر .
قارداشلار! سزہ معلومدر کہ بر یوزندہ
تقدیر ملکر واریاہ حمولاری اوزارینی حیات
ایشنگدہ نوح و یوح تدبیرلر وچارملر آریوب
شخارندن اوزارینی مدافعہ ایچون حاضرہ امدادہ
دورولار! اسلام ایلہ ایش بوقدر کتارہ برشان
برحال ایلہ باشقندن، ظالم طرفندن هر وج
و ذلک دورچار اول و اضطرار اسپر نیتلر رسوالتہ
پیش اولمالیر .

قارداشلار! ایشنگی حصار اولسون کہ
بازرہ خضلی و مرحمتی شامل اولوب آذربایجان
حکومتی بریا و تقسیم اولوب ایشی پاشتنہ ملی
دینی سون دالتر کوجوب آذربایجان دارلرمتہ
اولان جاعتی ظالمردن حیات ایشیبور لکن
دوشونمک کدر کہ حکومت جاعتی و چویدر
چہ مریض اولان بدندہ روح غلبت ایدیمز،
ظلمتی ذوقون اولان جاعتی دخی حکومت
قادر ایشنگ قدرتی اولماز، پس بر جاعت
زمددر کہ حکومتک لاریزینی اجرا ایشنگدہ

قارداشلار! اویانک غفلت یسدر اوقو
کفایتدر نوقہ کیمی کتاک و بلائتلہ ایشایبق
سکز، نوقہ کیمی قاف و صامونی اول کوزدشار
ایدوب ایشنگ اوتوخنگ وین بولندہ مرہاندک
ایشینگ لازم اولوقنی دوشونیمیکسکز!
مساملتک نیناییدن بریمدہ دینی و ملی
سومکدن ایلہ دینی و ملی وعرض و ناموسی
سون جوانلر عسکرلک کیتکدن قاجاسولر .

Cümə, 17 yanvar 1919-cu il, nömrə 90

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 14 rəbiülaxir sənə 1337. 17 kanuni-sani sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Abbasəli Məhəmmədov kamali-yəs və təhəssürlə [böyük bir matəm və kədərlə] öz sevgili qardaşı olan Kərbəlayi Məhəmmədəli Hacı Məhəmməd oğlu Məhəmmədovun ölüm xəbərini qövəm-əqrəbə və dost-aşnalarına xəbər verir. Təşyi-yi-cənazə [cənazənin yola salınması] bu gün sübh saat 10-da öz evindən (Tverskaya, nömrə 35) Cümə məscidinə aparılacaqdır.

2650

**AZƏRBAYCAN CÜMHURİYYƏTİNİN
MƏŞİXƏTİ-İSLAMİYYƏSİ TƏRƏFİNDƏN
AZƏRBAYCAN MÜSƏLMANLARINA
XİTABƏN VƏZ [MOİZƏ] VƏ
NƏSİHƏTDİR. AXUNDLARDAN,
ƏFƏNDİLƏRDƏN, MOLLALARDAN VƏ
İMAMLARDAN VƏ ƏRBABİ-KAMAL-
DAN [KAMAL SAHİBLƏRİNDƏN] RİCA
OLUNUR Kİ, BU VƏZ VƏ NƏSİHƏTİ
VAXTBAVAXT CAMAATA OXUYUB, ON-
LARA ÖZ VƏZİFEYİ-DİNİYYƏLƏRİNİ
QANDIRSINLAR.**

Allah-taala buyurur: “Və əiddü ləhüm məstəta’tüm min-qüvvətin və min-rib-atil-xeyli türhibunə bihi əduvvallahi və

əduvvəküm...” Əl-ayə [ayə]. Yəni din düşmənlərini dəf etmək üçün bacardığınız miqdarda və lazım gələn qədərdə hər növ müharibə qüvvələrini və dava üçün bəslənmiş atları amadə [hazır] edin ki, ta bunuyla Allahın düşmənlərini və öz düşmənlərinizi qorxudasınız, dəxi sizlərə təəddi [zülüm] etmək xəyalına düşməyələr.

Və yenə də buyurur: “Və in cənəhu lissəlmī fəcnəh ləha vətəvəkkəl əla-llahi innəhu hüvə-ssəmiul-alim.” Yəni, ey peyğəmbər, əgər sən ilə qital [savaş] edənlər sülh və saziş etməyə meyl göstərsələr, sən dəxi sülh və sazişə meyl edib onlarla müsəlihə [barışıq] eylə və bu surətlə əsla nigaran olmayıb və iztirab etməyib, Allaha təvəkkül eylə ki, Allah-taala sözlərinizi eşidən və qəlblərə alimdir [qəlbləri biləndir].

İştə, müsəlmanlar difa [müdafiə] etməyə tədarük görməli və hər halda düşmənlərlə sülh etməyə dəxi razı olmalıdırlar.

Arxadaşlar! Sizə məlumdur ki, yer üzündə nə qədər millətlər varsa, hamıları özlərini himayət etməkdə növbənöv tədbirlər və çarələr arayıb, düşmənlərdən özlərini müdafiə üçün hazır və

amadə durublar. İslam əhli isə bu qədər kəsərlə [çoxluqla], pərişan bir hal ilə yaşamaqdan, zalımlar tərəfindən hər növ rəzalətə düçar və əhli-əyalları [ailəsi] əsir və nəhayət rüsvalıqla paymal oldular.

Qardaşlar! Allah-taalaya həmdlər olsun ki, bizlərə təfəzzülü [lütfü] və mərhəməti şamil olub, Azərbaycan Hökuməti bərpa və təsis olundu və iş başına milləti və dini sevən zatlar keçib, Azərbaycan dairəsində olan camaati zalımlardan himayət edir. Lakin düşünmək gərəkdir ki, hökumət camaatın ruhudur, necə ki məriz [xəstə] olan bədəndə ruh fəaliyyət edəmməz, əxlaqı pozğun olan camaati dəxi hökumət idarə etməyə qüdrəti olmaz. Pəs [deməli], biz camaata əlzəmdir ki, hökumətin əmr-lərini icra etməkdə kütahlıq [qüsür] və müsamiyə [başisoyuqluq] etməyə və onu qüvvətli və şövkətli bir halda saxlamaqda var qüvvəmizi fəaliyyətə gətirib, sədaqət və ixlas [səmimiyyət] göstərək.

Qardaşlar! İnsaf edin. Müntəzəm əsgəri olmayan hökumət, camaati nə növlə himayət edə bilər? Siz haçnadək qəflət uyqusunda qalıb ibrət götürməyəcəksiniz? Məgər bir neçə ay bundan əqdəm [qabaq] hadis olan [baş verən] qəziyyələri eşitmədinizmi və görmədinizmi? Siz anaların və bacıların və xır-daca uşaqların paymal olmaqlarını nə tezəcə yaddan çıxartdınız? Haydi, qardaşlar, əsgər getməklə hökumətə kömək edin! Ta ki, dünyada sərbülənd və sərəfraz [başuca, başıyuxarı] və axirətdə əcr və savaba nail olub [əvəzini alıb və savab qazanıb] nicat tapasınız.

Qardaşlar! Peyğəmbər əleyhissəlam

zamanında cannisarlıq edən [canını fəda edən] müsəlmanları və səhabeyi-kiramı [şərəfli, uca səhabələri] bir yada gətirin və onlara peyrəv olub [onların ardınca gedib], islam hökumətini parlaq və təntənəli hal ilə saxlamaqda hümmət edin. “Qurani-kərim”də Allah yolunda ciddü-cəhd edib candan və maldan güzəşt edənlərə vədə verilən kəramətlərə [lütfkarlıqlara, nemətlərə] inanıb, sədaqət və iradətlə [ürəkdən] din yolunda xidmət edin.

Yada gətirin Allah-taalanın kəlamını ki buyurur: “İnnəllahə-ştərə min-əlmümininə ənfüsəhum və əmvaləhum bi-ənnə ləhümül-cənnətə...” Əl-ayə. Yəni Allah-taala möminlərdən canlarını və mallarını behişt müqabilində alıbdır, əvəzində onlara behişt kəramət buyuracaqdır.

Pəs, Allah-taala yolunda candan və maldan keçmək ibadətlərin əfzəli [ən fəzilətisi] və böyük şan və şərəfət və səadətdir və bu yolda məqtul olan [öldürülən] şəhid mənzələsindədir [dərə-cəsindədir]. Şəhid isə behiştin ən əla dərə-cəsində qərar tutacaqdır. Əfsuslar olsun ki, biz bu vədələri səhl [asan] sanıb, din yolunda hümmət və irz və namus saxlamaqda qeyrət etməyib, millətlər arasında xar və zəlif olduq. Halbuki hədisi-şərifdə buyurulur: “Əl-islamı ya’lu və la-ya’lu əleyh”. Yəni, əlbəttə, islam əhli hamıdan uca və izzətli olmalıdırlar.

Qardaşlar! Oyanınız. Qəflət bəsdır, uyqu kifayətdir. Nə vaxta kimi kəsərlət və bətalətlə [süslük və tənbelliklə] yaşayacaqsınız? Nə vaxta kimi nifaq və ədavəti özünüzə şüar edib, ittihad və üxüvvətin [birlik və qardaşlığın] və din yolunda mərdənəlik etməyin lazım olduğunu

düşünməyəcəksiniz?

Müsəlmanlığın nişanələrindən birisi də dini və milləti sevməkdir. Əlbəttə, dini və milləti və irz və namusu sevən cavanlar əsgərliyə getməkdən qaçmasınlar. Cavanlarımız necə rəva görürlər ki, gözələrinin bərabərində əhli-əyalları zalımlar əlində əsir düşüb vəsfə və bəyana gəlməyən rüsvalığa düçar olsunlar!

Müsəlmanlar! Dininizi, millətinizi və irz-namusunuzu saxlamaqda hümmət və qeyrət edin. Biçarə camaatı himayət etmək üçün əsgərliyə getməklə hökumətə kömək olub ixlas göstərin!

Qardaşlar! Ayılın və ətraf aləmə baxıb ibrət edin. Haçnadək ruhsuz qəlib olub vəz və nəsihətlər və rəva görülməyən faciələr sizlərə təsir etməyəcəkdir, gözləriniz baxacaq, qəlbləriniz oyanmayacaqdır?!

Ey dövlətlilər, ey tacirlər! Sizlər haçnadək mal cəm etmək qeydinə qalıb, dini və milləti yaddan çıxaracaqsınız? Allahın əzabından qorxun. Malınızdan Allahın haqqını verin. Yada salın ki, neçə ay bundan əqdəm düşmənləriniz mallarınıza malik olub sizləri cəlayi-vətən [vətəndən didərgin] olmağa məcbur etdilər. Əgər böylə qəflətlə yaşayıb hökumətə kömək etməyəsınız, yenə də o günlərin məsəlinə düçar olarsınız. Məgər insan nə vaxta kimi səhv edər, məgər insan nə vaxta kimi öz qəbahətini başa düşməz? İslam hökumətinin təhti-himayəsində [himayəsi altında] yaşamağın nə dərəcədə böyük nemət və səadət olmağın düşünürsünüz mü? Əgər bu hökumətə, əl-iyazübillah [Allah eləməsin], zə'f [zəiflik] və xələl yetiçsə, sizlər kimlərə pənah aparacaqsınız? Bilirmisiniz o su-

rətdə halınız necə keçər və necə fəna və pərişan olar?

Qardaşlar! Mültəfit olun [diqqət yetirin, qulaq asın], hökuməti fəqət [sadəcə] arzu və dua ilə saxlamaq olmaz. Hökumətə əsgər gərəkdir. Əsgəri nizam üzrə saxlamaq üçün para lazımdır. Bir insaf edin. Gürcü və erməni qonşularımızın millət yolunda hümmət və qeyrətlərinə baxın. Ta ki, islam hökumətinin sizlərə nə dərəcədə fəidəmənd [faydalı] olduğunu düşünüb öz vəzifənizi əmələ gətirəsiniz.

Qardaşlar! Allah-taala sizlərə əmr edir ki, rəhmli, mürüvvətli, insafli və ədalətli olasınız və heç kəsin malına və canına və irz və namusuna təəddi etməyib [toxunmayıb], bila-fərqi-millətü-məzhəb [millət və məzhəb fərqi qoymadan] tamam camaatla insaniyyət hüququnu müraat edib [gözləyib, riayət edib], hamılarına mehriban və xeyirxah olasınız. Lakin kim ki, sizin dininizə, millətinizə və ya irz və namusunuza təəddi edər, onunla da difa etmək [özünü qorumaq] sizə fərz və lazım gəlir. Yoxsa olsun ki, zalımlar sizlərə təəddi etməklə məhv və nabud [yox] olasınız.

Pəs, əsgərliyə şövq və rəğbətlə gedin və nizamlı qoşunlar tədarük edib Allah-taalaya və peyğəmbərə və hökumətə ixlas və sədaqət göstərin. Ta ki, lazım olan vaxtda milləti və biçarələri himayət etməyə iqtidarınız olsun. Yoxsa, nə qədər çox da olsanız, başqaların[ın] nizamlı qoşunları sizləri murü mələx [qarışqa və çəyirtkə] kimi pərakəndə qılıb, malü mənalınıza [mal-dövlətinizə] və əhli-əyalınıza malik və sizləri xar və sərnigun [başısağ] edirlər.

Ey atalar və ey analar! Peyğəmbər

əleyhissələmin zamanını yada gətirib, övladınızı onun dini yolunda islam hökumətinə əsgər verin. Yoxsa, qiyamətdə Allah-taala indində [hüzurunda] cavab-dəhəndə [cavabdeh] və peyğəmbər əleyhissələmin hüzurunda şərməndə [üzüqara] olub əzabi-əlimə [çox əziyyət verən bir əzaba] giriftar olarsınız.

Qardaşlar! Əgər səmimi-qəlblə islam hökumətinə məhəbbət və iradə tələsəniz, əlbəttə, Allah-taala sizə kömək olar. Necə ki buyurur: “İn tənsuru-llahə yənsurküm və yusəbbit əqdaməküm.” Yəni siz Allah-taalanın dininə yardım etsəniz, Allah-taala bu bərdə sizə imdad edib, qədəmlərinizi möhkəm və sabit qılar.

Allah-taala Azərbaycan Hökumətinə ixtlas və iradə göstərənlərə əcri-cəzil kəramət buyursun [bol mükafat, əvəz versin]. Amin!

*Məşixət [Şeyxülislam] İdarəsinin
sədri: Şeyxülislam Axund Ağ
Ağaalizadə*

*Müftü : Mustafa əfəndi Əfəndizadə
Üzvi-məşixət: Ələddin əfəndi
Sübhanquluzadə
Üzvi-idarə: Axundzadə*

TÜRKİYƏ MƏĞLUBMUDUR?

Mütərikə əqd olunmuş [atəşkəs imzalanmış], Türkiyə aman istəyəcək bir dərə-cəyə gəlmiş. Müttəfiqlər İstanbulda oturlar.

Demək, Türkiyə məğlub olmuş.

Zahiri düşünlərsə böylədir. Məğlubluq vəqədir [baş vermişdir].

Bu mülahizədən baxılırsa, çox adamlar Türkiyənin məğlub olduğuna hökm edirlər. Həm sözün camaat arasında mötəd olan [adət edilmiş, öyrəşilmiş] mənası ilə də iş böylədir.

Türkiyə Müttəfiq dövlətlərə qarşı məğlubdur. Mənsub olduğu müharib [savaşa] dövlətlər zümrəsi sındı, o da onlarla bərabər basıldı, məğlub oldu.

Bu xüsusda iki söz olammaz. Böylə zahiri bir mühakimənin təsiri çox böyükdür. Yalnız zahirbin [zahiri görən] adamlar deyil, bugünkü halda Türkiyənin Maarif naziri məqamında bulunan filosof Rza Tofiq bəy cənabları dəxi, hökumətə vəqə olan bir sorğuya cavab verərkən “Nə yapalım, onlar qalibdir, biz məğlub; hökm qalibindir” – demişdir.

Maarif nazirinin böylə filosofanə bir rizada bulunması, məbuslardan bəzinin öteri tənqidatına məruz qalmışsa da, ən şiddətli taziyanəni [qamçını] İstanbul qadınlarından yemişdir.

Oxucular yəqin hiss edirlər ki, Kadıköy xanımlarının qəzetələr vasitəsilə nəşr eyləmiş olduqları protestonamədən bəhs edirik. Qəzetəni diqqətlə oxuyanların ömürləri uzununu unutmayacaqları lazım gələndə bu fəqərəni [hadisəni], hər ehtimala qarşı, bir daha buraya nəql edirik. Bəlkə oxumamış olanlar vardır.

İstanbul Kadıköy xanımları məzkur [deyilən] protestolarında deyirlər ki:

“Tarixi-cahana [dünya tarixinə] Çanaq-qala müdafiəsi kimi bir şahəsər ehda [hədiyyə] edən qəhrəmanların ana, zövcə, həmşirə və qızları olan bizlər, Çanaq-

qalanın müqəddəs torpaqları altında yatan şəhidlərimizin ruhi-müəzzəzləri [əziz ruhları] qarşısında türk qadınlığına və ələmi-mədəniyyətə xitab edirik: Limanımızda görülən ahənin [dəmir] qalaları məğlub edən və qaraya çıxarılan yarım milyon əsgərini dənizə tökən millətimizi məğlub ədd [hesab] etməyirik. Dün Məclisi-Məbusan kürsüsündən hökumət naminə söz söyləyən Maarif nazirinin “məğlubuz, istədiklərini yaparlar” sözlərini şiddətlə protesto edirik. Peçələrimizi [niqablarımız] yırtan və sonra hüriyyəti-çahan [dünyanın azadlığı] naminə deyə hər b etdiklərini elan edənlərə təəssüf edirik. Hüquqi-milliyə və ismətimizi mühafizə edəcək hökumət və erkək yoxsa, biz varız.”

Kadıköy türk xanımlarının bu protestonaməsi müşkül zamanlarda gücü ancaq dilinə çatanların qüvvət və əhəmiyyətədən ari [uzaq] sözü kimi görülməz.

Bu sətirlərdə böyük bir qüvvət, bir iman qüvvəti görülür. Çanaqqala müdafiəsi kimi “şahəsər”in istişhadı [şahidliyi] ilə qəhrəman millətlərini məğlub ədd [hesab] etməyən analar, zövcələr və bacıların yerdən göy qədər haqları vardır.

Çanaqqala əsrimizin ağılları heyran buraxan möcüzənə [mücüzəli] sənəti, texnikası, böyük mənzilli topları, bilməm hangi cəhənnəməsa [cəhənnəmi andıran] ixtiraları vasitəsilə müdafiə edilməmişdi. Burası vətənin xilas etmək, hüriyyətini saxlamaq, paytaxtını qorumaq niyyətilə canını verən qəhrəman bir millətin köksü ilə, ölümü istehqarı [ölümə meydan oxuması, ölümü saymaması] ilə müdafiə edilmişdir. Bu müdafiə yüz minlərlə nü-

fusa mal olmuş [yüz minlərlə insan bahasına başa gəlmiş], Türkiyə əməlpərvər [idealist] gəncliyi, türk millətinin çiçəkləri burada tələf olmuş, canını cananına vermişdir.

Müharibənin mənfur, nəngin [bədnam] səhifələri arasında öylə şanlı parçaları vardır ki, qarşısında təzim üçün əyilməlidir.

Məsələn, kiçik Belçikanın o ölür, fəqət dönmək bilməz əzmi, Serbiyanın hər növ məhrumiyətlərə, məhviyyətlərə qarşı ta dəmi-vapəsinə [son ana] qədər duruşu Hərbi-ümuminin təqdir-lərlə yad edəcək hadisələrdəndir.

Çanaqqala hadisəyi-kübrası [böyük hadisəsi] dəxi tarixin sitayişlərlə yad edəcəyi şanlı bir cilveyi-hərb [müharibənin şanlı bir təzahürü], şahkar [şahəsər; nadir] bir müdafiədir.

Çanaqqaladakı türklük Verdendəki fransızlıq kimi yalnız maddətən deyil, mənən də qalib idi. Türklər Çanaqqala müdafiəsini təfəxürlərlə [iftixarla] yad edərkən “Bu müdafiə ilə biz yalnız İstanbulu deyil, İstanbuldan daha qiymətədar bir şeyi qazandıq” - deyə tərif edirdilər. O şey nədir?

Etimadi-nəfs!

Çanaqqala müdafiəsində müzəffər çıxan türklər, bir az əvvəl Balkan müharibəsində itirdikləri etimadi-nəfslərini qazanmışdılar. Yaşaya biləcəyiz - deyə inanmışdılar.

Etimadi-nəfsin türkcəsi “özünə güvənmək”dir.

Özünə güvənən türk, Çanaqqala müdafiəsində yalnız maddətən deyil, mənən də qalib idi. Bunu artıq nə mənədən, nə də İstanbul qəzetələrindən deyil, türklərin böyük dostu, fransız ədibi-

möhtərəmi Pyer Loti həzrətlərindən öyrənəlim.

Fəqət Pyer Lotinin mütarikədən sonra Türkiyə haqqında yazmış olduğu bir məqaləsinin mövzumuza aid olan bəzi parçalarını buraya nəql etməkdən əvvəl, bu böyük mühərririn [yazıcının] kəndisi haqqında bir qəç sətir yazmadan keçəmməyəcəyəm.

Türkiyə müharibəyə girər-girməz, Pyer Lotinin türklərdən üz çevirdiyini, bir bəhriyyə [dənizçi] zabiti sifətilə İstanbula qarşı müharibə [hərbçi] olaraq getdiyini və türk dostluğundan hüzeni-nasda [xalqın qarşısında] tövbə eylədiyini rusca qəzetələr nəşr eyləmişlərdi.

Şərq aşıqı səmimi bir Qərb mühərririnin nə olduğunu təsəvvür edəmməyən adamlar bittəb' [təbii olaraq] bu xəbərə inanmışlardı. Bilxassə ki, müharibənin ilk günlərində vətən qeyrəti və millət təəssübünün məntiqinə uyan hər bir xəbərə inanmamaq əldə deyildi. Dünya “internasionalı” uçduqdan, sosialistlərin belə qarşı-qarşıya gəlib də vətən və millət naminə biri-birinə qılınc çəkdiədən sonra bir fransız ədibinin təğyiri-məslək etməsində [əqidəsini dəyişdirməsində] nə bə's [qüsur; zərər] ola bilərdi?

Fəqət həqiqət böylə deyilmiş. Pyer Lotinin türklərə qarşı olan məhəbbətini “müəzzəz [əziz] və şimdi hər zamandan ziyadə şayani-pərəstiş [pərəstia layiq]” Fransası ilə Türkiyə arasındakı hali-hərb belə dəyişməmiş, dəyişəmməmişdir.

Pyer Lotinin türklər haqqındakı bu məqaləsinə ayrıca dərc edəcəyiz. Burada isə Çanaqqalada türklərin mənən dəxi qələbə çaldıqlarını isbat edən bir yerini

nəql edirik.

Fransa mühərriri:

“Deyirəm ki və bütün müddəti-həyatımda [həyatım boyu] dedim ki, türklər Şərqin ən namuskar, ən salim [sağlam] ünsürünü, bilxassə ən səbur [səbirli] və ən mütəhəmmil [dözümlü] olanını təşkil edirlər” - deyir və əlavə edir ki: “Bu iddia həqiqətə naməhrəm olanları diksindirə bilər, inanmaq istəməzlər.”

Fəqət bu kimilərin ən inadçı olanlarını belə iqna [qane] etmək üçün müharibəyə gedərkən, kəndisini türklər haqqındakı fikirlərindən dolayı “təhlükəli bir xəyalçı” təsəvvür edən bir çox general, zabıt və nəfər [əsgər] dostlarından aldığı bir kitablıq minlərcə məktubdan bir parasını nəşr edir. Əzcümlə [o cümlədən] kəndisinə oradan (Çanaqqaladan) yazırlar ki: “Ox, bunları, bu nəcib və qəhrəman adamları siz nə qədər eyi tanıyırmışsınız. Bu adamları ki, əsirlərə, məcruhlara [yaralıları] qarşı o qədər müşfiqdirlər və onları birər qardaşa baxırlarmış kimi tədavi [müalicə] edirlər. Bizə etimad ediniz, vətənə dönüncə sizin hissiyyat və etiqadatınıza biz də bizimkilərini komalarla əlavə edəcəyiz!”.

* * *

Kadıköy xanımlarının filosof Rza Tofiq bəy əfəndiyə eyi bir fəlsəfeyi-siyasət dərsi verdiklərində nə dərəcədə haqlı olub-olmadıqlarını daha aydın bir surətdə həll edə bilmək üçün Türkiyənin nə üçün hər b eylədiyini bilməlidir.

Həqiqətən Türkiyə nə üçün hər b edirdi? Üzərinə mütaliə [fikir] yürütdüyümüz mövzu ilə bu sualın böyük bir

əlaqəsi vardır. Çünki Türkiyənin hərbdən gözlədiyi məqsədi hasil olmuşsa qalib, olmamışsa məğlubdur.

Hərbi-ümumini doğuran amillərdən ən müəssir [təsirli] olanı məşhur Şərq məsələsidir. Bu məsələdən dolayı qarşı-qarşıya gələn iki müharib [savaşan] zümrə arasında Türkiyə bitərəf qala bilməyəcəkdi. Bir tərəfə qoşulmalıydı. Türkiyə Almaniyə zümrəsinə qoşuldu. Fəqət bununla o, Fransa ilə İngiltərəyə deyil, Rusiya qarşılığına elani-hərb etdi. Rusiya İstanbulu istəyirdi. Rusiya Türkiyəyə qəsd etmişdi.

Pyer Loti “Türklər bizə degil, ruslara elani-hərb etdilər” - deyir və “Onların yerində kim başqa tərzdə hərəkət edə bilərdi?” - deyər kəndilərinə haqq verir.

Türklərin bu müharibədəki məqsədləri rusların qalib gəlməməsi idi.

“Xəstə adam”, malına göz dikmiş və bunun üçün canına qiymiş “sağlam” qonşusu ilə son dəfə olaraq pəncələşməyə qərar vermişdi.

Türkiyə, əsrimizdə icra olunan müharibə nöqtəyi-nəzərindən müvəffəqiyyətlə çəkişməyə müsaid bir məmləkət deyil ikən, daha Trablusqərb, Balkan hərbləri, Yəmən, Havran, Arnavud ixtilalları ilə siyasi inqilablar keçirmiş, yorğun və bitab düşmüş ikən hərbə girdi.

Bu qələbə deyilmi ki, tam mənası ilə sağlam və 15 milyonluqla əsgər çıxarmış Rusiya kimi əzim [böyük] bir dövlətin davam gətirəmmədiyi bu badireyi-üz-mada [böyük müsibətdə] xəstə təsəvvür olunan Türkiyə daha ziyadə qabiliyyəti-həyat [həyatda qalmaq bacarığı] göstərdi?...

Türkiyənin bu nöqtəyi-nəzərdən

məqsədi hasil oldu. Canına qiymiş, İstanbulla göz dikmiş Rusiya bu gün yoxdur. Demokratizm və sosializm fikirləri ilə pürçuş [cuşa gəlmiş] bir qazan kimi qaynar bir qitə üzərində bir çox hökumətlər, istiqlallarını təminə çalışan xırda millətlər vardır. Əsl rus milləti isə Sazonov-Milyukov məsləkini təqiblə Ayasofiyanın başına xaç taxmaq qəsdində deyil, kəndisinə təhəmmül olunar [qatlaşmaq mümkün olan] bir insan həyatı təmin etməklə məşğuldur.

Bu, Türkiyənin qələbəsidir. Məclisi-Məbusan rəisi Xəlil bəy bu qələbəyə aləmşümul bir məna vermişdi. O, Çanaqqala müdafiə edilməsə, bu günün hakimi Vilson deyil, ikinci Nikolay olacaqdı - deyir. Bəlkə bir dərəcəyə qədər də haqq söyləyir.

Tələt paşa kabinəsinin ən böyük xətası hərbə girməsində deyil, hərbdən çıxmmasındadır. Türkiyəni təhdid edən bir Rusiya ortadan çıxdıqdan sonra, türklər üçün artıq heç bir məqsədi-hərb qalmamışdı.

Məğlub olan Türkiyə Brest-Litovskdan sonrakı Türkiyədir.

* * *

Ərəbistanın istiqlalını, Ermənistanın muxtariyyət alacağını, Suriyanın ayrıldığını, xülasə Osmanlı imperatorluğunun parçalandığını, Türkiyənin olsa-olsa türklərlə məskun Anadoluya inhisar edəcəyi [sığıacağı; həbs olacağı] mühəqqəq [qəti] olduğunu nəzərə alaraq, nasil olur da Türkiyə qalib olur, deyər heyrat edə bilərlər.

Osmanlı Məclisi-Məbusanında Rza

Tofiqin mövzuvi-bəhsimiz olan nitqi irad olunan [söylənən] iclasda məbuslardan birisi “Bu millət ölməz, çünki islamiyyətə istinad edir və müsəlmanlıq və osmanlılıq layəmutdur [ölümsüzdür]” - demişdir.

Fəqət mən cəsərət edib demək istəyirəm ki, bu müharibədə məğlub olan bir şey varsa, o da müsəlmanlıq və osmanlılıqdır.

Türklər elani-cihad etdilər, bütün müsəlmanları kəndiləri ilə bərabər hər bətəməyə çağırtdılar. Fəqət fitvayi-cihad, [cihad fitvası] ərəb üsyarı ilə Hicaz, Suriya və İraq istiqlallarından başqa bir nəticə vermədi.

Osmanlılıq fikri dəxi iflas etdi. Türklər kəndilərindən başqa kəndilərinə sadiq bir ünsür bulamıdılar. Hər millət kəndi kökü üzərində bitmək istədi. Bununla mübarizə edərkən, türklər erməni müqatilatı [toqquşmaları] kimi maddi və mənəvi böyük zərərlərə, həqiqi məğlubiyətlərə uğradılar.

Rus imperializmi kimi türk mərkəziyyətçiliyi də aləmşümül müharibənin təzyiqinə dayanamıdı. Avstriya xəlitəsi kimi Osmanlı xəşili də qaynayıb qarışmıdı.

Süleyman Qanuni zamanındakı “müsəlmanlıq iksiri” iqtizayi-zamana [zamanın ehtiyaclarına] pək yabançı bir tədbir olaraq “milliyyət kimyası” qarşısında kərgər olamıdı [işə yaramadı].

Osmanlı imperatorluğu ilə müsəlman xəlifəliyi məğlub oldu.

Bu mənə ilə filosof Rza Tofiq bəyin bütün mənəsi ilə “məğlub olduq” deməyə haqqı vardır.

Fəqət bununla bərabər, Türkiyədə əməlpərvər [idealist] bir gənclik var. Bu

gənclik xalqa doğru getmək yolu ilə azim [əzimli], demokrat və milliyyətərvər bir qafilədir. Əməlpərvərlər qafiləsi! Bu qafilə Anadolunun dərdlərini çəkir, türkün qəlbi [həqiqi, ürəkdən gələn] ehtiyaclarını dərk edir. Çanaqqala xəriqələrini göstərən bir millətin müasir bir həyatı-milliyə yoluna düşdükdən sonra qabil deyil, dünya üzündən silinməyəcəyinə, kəndi hürriyyətilə, düha və ürfanı ilə xarab olmuş mədəniyyət dünyasının təmir ediləcək bağında rəngin və rəna [gözəl] bir bağça yapacağına əmin-dir.

Bu əmniyyəti, bu imanı ilə o çalışır. Əvvəla kəndisinə, sonra da dünya demokratiyasının əzminə, məzlum bəşəriyyətin adil vicdanına inanır. “Cəmiyyəti-əqvam” [Millətlər Cəmiyyəti] daxilində türk millətinin də möhtərəm və azad bir mövqe tutacağı üçün çalışır, çırpışır. Bu səylər məşkur [təşəkkürə layiq] olmaya bilməz. Bu ümidlər əlbəttə ölməz.

Bu nöqtəyi-nəzərdən Kadıköy xanımlarının “Millətimiz məğlub deyildir!” - deyə bağırmağa haqları vardır.

Türkiyə məğlub deyildir!

M. Ə. Rəsulzadə

KNYAZ TUMANOV İLƏ MÜSAHİBƏ

Erməni intiriqaları əleyhinə yazmaqda olduğu ciddi məqalələri ilə məşhur olan gürcü mütəfəkkirlərindən, "Qruziya" qəzetəsinin mühərriri knyaz Tumanov cənabları ilə bir para məsələlər haqqında müsahibədə bulunduq. Knyaz

cənabları bir neçə gündür ki, Tiflisdən şəhərimizə varid olubdur [gəlibdir].

Əvvəl-əvvəl bizi maraqlandıran erməni-gürcü müharibəsi oldu. Knyaz cənablarının bu xüsusdakı ifadatından [ifadələrindən] böylə məlum oldu ki, davanın əvvəllərində ermənilər gürcülərə böyük güc gəlibdirlər və bir çox tələfat veribdirlər. Gürcülər müharibəyə hazır deyilmişlər. Bu işdə əhali hökumət ricalını [adamlarını] müqəssir görür, çünki hökumət ricalı hər dəfə camaatı inandırılmış ki, ermənilər tərəfindən qardaş qardaşı qırmaq kimi təşəbbüs baş verə bilməz. Lakin görünür hökumət əhli erməni başçılarının intriqaalarından qafil imiş. Bizim hökumətin qəfləti müqabilində erməni hökuməti, hökumət olaraq səfərbərlik elan edib qoşunlarını davaya hazırlayırmış. O idi ki, müharibə ibtidasında [əvvəlində] qəflətən üzərimizə tökülüb bizi bərk sıxdılar. Hökumətimizin əcalətən [təcili] sövq etdiyi əsgəri isə, cavan və təcrübəsiz olduğundan davam gətirə bilməyirdi. O idi ki, camaat özü tez imdada yetişib dava görmüş, müharibə etmiş könüllülərimizi yığıb dəstə-dəstə meydana, müharibəyə göndərməklə bizi erməni hücumundan qurtardı. Könüllülərimiz, əsgərlərimizlə bərabər erməniləri böyük bir qəhrəmanlıqla bizim yerlərimizdən çıxarıb öz sərhədlərinədək qovdular və qovduqdan sonra erməni qoşununu çevirmə üsuli ilə əhatə edib tamam və kamal ya qırıb və ya əsir edəcəklərdi ki, bu halda sülh teleqramı yetişib, qoşunumuzu dayandırmışa məcbur etdi. Lakin qoşun sülhə razı deyildi.

Sülh işini araya salan Müttəfiqlər nü-

mayəndələri oldu. Əsnayi-müzakirədə [müzakirə əsnasında] sülh şəraiti [şərtləri] danışırlarkən erməni vəkillərinin sözdündən bu çıxdı ki, ermənilər qoşunlarını hələ tərxis etmək istəməyirlər və əlavə genə də səfərbərlik xəyalındadırlar. Bunların bu cürə sözləri gürcü vəkillərini həyəcanlandırır etirazlarına səbəb olmuşdur. Öylə olsa biz də səfərbərlik halında qalacağıq, deyə müqabilə etmişdir. Lakin ermənilər, bu növ tədbirlərinin səbəbi gürcülərdən ehtiyat etmək olmayıb da, başqa bir yerdən qorxu var deyə izahat vermişdirlər. Bunun üzərinə ingilis nümayəndəsi mütəğəyyir olaraq [əsəbləşərək] ermənilərin bu ifadatını [sözlərini] “biməzmun” [məzmunusuz, mənasız] deyə adlandırmaqla erməniləri utandırmışdır.

Zaqatala haqqındakı bizimlə Gürcüstan arasında olan balaca mübahisə haqqında knyaz Tumanov cənabları bu rəyədir ki, bu cürə məsələlər heç vaxt Gürcüstanla Azərbaycan arasında təzad törədə bilməz. Gürcüstan Hökumətinin Zaqatalanın hamısını mənimsəmək fikri yoxdur. Mübahisə Zaqatalanın cüzi bir hissəsi üstündə ola bilər ki, o da müzakirə və müsaliyə [barışıq] ilə həll olunub gedər. Gürcülərin “tarixi” dəlillərindən və azərbaycanlıların “etnoqrafi” sübutlarından daha gözəli əhalinin öz meyil və xahişidir ki, məsələ həllində bunu nəzərə almalıdır. Knyaz əmindir ki, Gürcüstanla Azərbaycan arasında hər nə mübahisəli məsələlər varsa, hər iki tərəfin rızılığı ilə həll olunub, heç bir vaxt xüsumətə [düşmənciliyə] məhəl [yer] qalmaz.

Ayn

BAKI NEFT TİCARƏTİ VƏ ONUN MÜXTƏSƏRCƏ TARİXİ

VIII

Hərgah təzə razvedka [kəşfiyyat] xəritələrinə baxılırsa, bir çoxunun köhnə əl quyuçularının yerlərində bərqərar olması zahir olar. Bu aşağıdakı razvedka qitələrinə [sahələrinə] diqqət olunarsa, hər birində köhnə quyuçular tərəfindən nə qədər neftli quyu əllərindən alınmış olduğu məlum olar:

1) Şubanıda 26 nömrəli Səfərəliyev xüttəsi [ərazisi] - 266 quyu;

2) Şubanıda 25 nömrəli Məlikov xüttəsi - 154 quyu;

3) Şubanıda 18 nömrəli Fayvişeviç xüttəsi - 472 quyu;

4) Xırdalanda ? nömrəli Qolubov xüttəsi - 912 quyu;

5) Şorda 17 nömrəli Şahnəzərov xüttəsi - 234 quyu.

Cümlətan - 2038 quyu.

Fərz edəlim ki, bu quyuçuların hər birindən gündə beş put neft hasil olarsa, hamısından yövmiyyə [günlük] 10190 put və ildə də 3668400 put əyləyir.

Qanuna görə, bu məhsulətin hamısı bələdçilərin (razvedkaçıların) mənfəətinə qalır. Hərgah bu məhsulətdən xəzinə 12 % cizyə [vergi] (долевое отчисление) tələb etsəydi, putu bir manat qiyməti ilə üç ilin müddətində xəzinəyə 1300000 manatdan artıq varidat daxil olardı...

Bir bu qədər mədaxildən xəzinə boyun qaçırır. Minlərcə quyu sahibləri qovulub yerləri və neftli quyuçuları əllərindən alınır və qoyduqları pullar,

çəkdiqləri zəhmət də hədəf gedir. Bələdçi cənab isə kamali-istirahətlə özgəpulu və əli ilə qazılmış quyulardan müftə neftləri çəkib böyük pullar qazanır, yaxud qəsb etdiyi quyuçuları özgəsinə kirayəyə verir. Söz yox ki, bu qədər müftə qazanclarla bələdçi çox asan vəchlə 200 sajinliq buruğu qazıb beş desyatınə də havadan malik olur. Buna deyərlər: “Nə yoğurdu, nə yapdı, hazırca kökə tapdı.”

İştə, “razvedka” qanunu ki, hamı qurbanlar bunun üçün kəsilməmişdir.

Neft yerlərini böyük qiymətə mindirmək üçün, yəni buralardan xəzinəyə güclü mədaxillər qazandırmaq üçün, “razvedka” üsulu gözəl bir üsuldur. Amma bir şərtlə ki, əl quyuçularının hazır quyuçuları, mədənləri, qışlaları (казармы) və sair mayehtacı [alətləri, vasitələri] əllərindən alınmasın. Bu bələdçilik gərək o yerlərdə olsun ki, orada hələ bu çağadək külünk səsi eşidilməmişdir.

Hərgah əl quyuçuları mövcud olan yerləri də “razvedka”ya vermək lüzumiyyəti görünərsə, nə eybi var, buralar da verilsin; lakin kimə verilsin? Əlbəttə, kənardan gələn cibi yoğun firmaçılara yox, quyu sahiblərinin mütləq özlərinə verməlidir. Zira bunların həm maddi və həm də mənəvi ixtiyarları vardır. Bunu heç sahibi-əql [ağlı olan] inkar edə bilməz.

Məntiq də, insaf və mürüvvət də bunu tələb əyləyir ki, quyu yerlərin “razvedka”sı quyu sahiblərinə verilsin və bu məramı əncama gətirmək üçün, təşəbbüs etmək lazımdır ki, quyuçular birləşib öz aralarında ticarət cəmiyyətləri və şirkətlər yapsınlar. Bu da çətin bir iş deyil. Lakin bunlara dəlil və rəhbər lazımdır ki, hökumət tərəfindən gərək

olsun.

Totalım ki, hökumət tərəfindən bu quyuçulara bir rəhbər yaxud xüsusi bir müsaidə də verildi. Bununla iş tamam olmayır. Quyuçuların özləri də səy və kuşş gərək etsinlər [çalışsınlar], həmiyyət və qeyrət göstərsinlər.

Beş min nəfər quyu sahibləri birləşib bir “ittifaq” yapsalar, hangi məqsədlərinə nail olammazlar? Bugün öylə bir ittifaqın ortalığa gəlməsinə böyük bir ehtiyac vardır ki, onun vasitəsilə quyuçular həm maddi və həm də mənəvi işlərini sazlaşdırı bilərlər. Ələlxüsus, bu ittifaqın ətraflıca bir məramnaməsi gərək olsun ki, üzvlərinə quyuçuluğa dair maddiyyat yardımı ilə bərabər, məişətdə ehtiyacı bulunan zəxirə [ərzaq], libas və sair mayehtac ilə də kömək olunsun. Anbarlar gərək açılınsın ki, oradan quyuçulara şalman, taxta, dövreyi-məftul [məftil təkəri], vedrə və sairləri quyuçulara ucuz qiymətlə tamam olsun. Banklar gərək açılınsın ki, buradan az faizlə quyuçular ehtiyacına pullar götürülsün.

İttifaqın özünə məxsus gərək klubu olsun ki, oraya faydalı vaxt keçirmək üçün quyuçular cəmləşsinsinlər, təqazayizəmanəni andıran [dövrün ehtiyaclarını başa salan] elmi və fənni [texniki] müsahibə və xitabələr dinləsinlər. Daha nələr mümkün deyil?

Xülasə, yeni icad olası “ittifaq” müruri-dühurla [vaxt keçdikcə] fəaliyyətini artırır, axırda öylə bir güclü və sərbəst təşəbbüsət əmələ gətirər ki, vaxtilə məramını, sözünü “Sovet Syezd” kimi hökumət kişilərinə dinlətdirər. Bu gün neft mənqulələri [kəmərləri] böyük firmaların əllərində olduğu üçün quyu-

çular neftlərini bu firmalara aşağı qiymətlə satmağa məcburdurlar. Yəni mal sahibi olaraq birjada mətalarını satmağa qadir deyillər. Bunların ittifaqı əmələ gələrsə, özləri mənqulələr yapıb, firmaların da çəngalından [caynağından] qurtarlar. Daha bu fəqərədən [hadisədən] sonra quyuçular böyük sərmayədarlardan qorxmayıb asudə yaşamağa başlarlar və gündən günə işləri böyüdüb axırda böyük sərmayədarlarla qabaq-qarşı duraraq rəqabət barına [yükünə] mütəhəmmil ola [dözə, güc yetirə] bilərlər.

Beş min nəfər üzv hər biri 100 rublə verməklə 500 min manatlıq bir sərmayəyə malik olurlar ki, həman sərmayə ilə birinci ildən başlayaraq bir çox ehtiyaclarını rəf edə [aradan qaldıra] biləcəklər.

Eşitdiyimizə görə, böylə bir ittifaqın məramnaməsi təsdiq olunmuşdur. Olunsun ki, bu aydan iş şüru olunsun [başlansın]. İştə neçə ildən bəri avara qalmış quyuçular varsınlar da qeyrət və şücaətlərini göstərsinlər.

Sözü nəticələndirəlim. Sabiq hökumət əli ilə təsdiq olunmuş qanunlar gərək fəsx [ləğv] olunsun.

1) Quyular əl ilə qazılınsın, lakin həştad sajinliq dərinliyə çatdıqdan sonra motor və buruq ilə də qazılmağa izin verilsin.

2) Razvedka və bələdçilik işləri həman yerlərdə quyuçuluqla məşğul olan quyu sahiblərinə tapşırılsın.

3) Müqavilənamələr bir ilə olmayıb əqəllən [ən az] səkkiz ilə bağlanılsın.

4) Xəzinənin mədaxili cizyə (долевое отчисление) üsulu ilə alınsın və ondan ötrü hər quyuçununun rəsmi örtülmüş və möhürlənmiş qazanları gərək olsun. Vəssalam.

İşbu məqaləməzə lazım məlumatı bu aşağıdakı mənbələrdən kəsb etmişəm [əldə etmişəm]:

1) “Иностранные капиталы въ русской нефтяной промышленности” – Зевъ. [Ziv, “Rus neft sənayesində xarici sər-mayələr”.]

2) “Добыча нефти” – Глушкова. [Qluşkov, “Neft hasilatı”.]

3) “25 лѣтие Т-ва Бр. Нобель.” [“Nobel Qardaşları Şirkətinin 25 illiyi”.]

4) “Современное положение нефтяной промышленности въ связи с кустарной добычею нефти” – Деминскаго. [Deminski, “Kustar üsulla neft hasilatıyla əlaqədar olaraq, neft sənayesinin müasir vəziyyəti.”]

5) “О кустарной добычѣ нефти и способахъ ея урегулированія” – А. Н. Гаговы и др. [Qafov və başqaları, “Kustar üsulla neft hasilatı və onun tənzimlənməsi haqqında”.]

Fərhad Ağazadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İspaniyanın arzuları

Paris - Sırağagün İspaniyanın Baş vəziri knyaz Romanones Xariciyyə Vəzə-rətinə [Xarici İşlər Nazirliyinə] ziyafətə dəvət edilmişdir. Baş vəzir demiş: İspaniya dəxi Sülh Konfransında iştirak etmək istəyir. Zira, İspaniya Bəhri-səfidin [Aralıq dənizinin] gələcəyindən maraqlandığı kimi, Fransa ilə İspaniya rızası ilə Mərakeş məsələsinin həll edilməsini də arzu edir.

Almaniyada

Berlində Şuralar Konqresi bu qərara

gəlmişdir:

1) Bütün əks-inqilabçılar tər-k-silah edilsinlər.

2) Bütün bəylik imtiyazatı [imtiyazları] ləğv edilsin.

Bu iki qətnamələr andırır ki, bolşevik nüfuzu Almaniyada güclüdür. Bunlara baxmayaraq, zənn edirlər ki, Şeydeman sosialistləri Məclisi-Müəssisan dəvəti məsələsinə gözcəsinə keçirəcəkdirlər.

Kopenhagen - Berlindən xəbər verilir. Ebert və Daxiliyyə vəziri doktor Preysin prezidentliyə namizədliyi qoyulmuşdur. Əsgərlər tezliklə itixabları [seçkiləri] qurtarmaq fikrindədirlər, tainki Almaniya tərəfindən hökumət başçısı Sülh Konfransında iştirak edə bilsin.

Nemeslər və hindlilər

Sinqapurdan “Tayms” qəzetəsinə böylə bir teleqram çəkilmişdir: Burada ingilis təbəəsi olan hindlilərin böyük mitinqləri vəqə olmuş [baş tutmuş]. Onlar qərar qoymuşlar hökumətdən tələb edilsin ki, 10 il müddətlə heç bir alman təbəəsinə Hindistanla ticarət etməyə müsaidə verilməsin.

“Havas” ajansı xəbər verir

Senatın məlumatına görə, Almaniya təxribatından Şimali Fransaya 75 milyard zərər dəymişdir.

İngiltərədə təttilin tərki

İplik malı fabrikaçıları ilə əmələlər [işçilər] arasında olan müttəhid [birgə] iclasda təttili tər-k etməyə qərar verilmişdir. Binaənileyh [ona görə], bu gün bütün fabrikalarda əmələlər işə başlamışlardır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Sülh Konqresi

Londondan Parisə verilən xəbərlərə görə, ümumi sülh əqd edilənə [bağlanana] qədər üç konqre vəqe olacaqdır. Birinci konqre Versalda açılıb, dekabrın axırında qurtaracaqdır. İkincisi Müttəfiqlərin sülh konfransıdır ki, mart və ya aprel aylarının axırlarında başlanacaqdır. Bundan sonra da Müttəfiq və düşmən dövlətlərin axıncı konqresi olacaqdır.

Amerika donanmasının övdəti [qayıdı]

Londondan verilən xəbərlərə görə, Amerika donanması Amerikaya qayıtmaqdan ötrü İngiltərə sularından çıxmışdır. Bu axıncı 12 ay müddətində Amerika donanması İngiltərə donanmasına ciddi müavinətdə [yardımda] bulunmuşdur.

Türkiyə mətbuatı Vilson haqqında

“İqdam” qəzetəsi Vilsonun Avropaya gəlməsi haqqında yazır ki:

“Biz Sülh Konfransının ərəfəsindəyiz. Millətlərin müqəddəratı həll edilən böylə bir tarixi və mühüm zamanda biz öz mənafeyimizin keşiyində olmalıyız. Şübhəsiz ki, Vilson Sülh Konfransı rəisi olub, onun 14 maddəsi hamı millətlərə şamil olacaqdır. Əks surətdə Amerika bu müharibədə olmayan bir məğlubiyyətə düşər və Vilson da ancaq böyük bir xülyəpərəst hesab edilir. Burasını da nəzərdə tutmalıdır ki, Vilson müharibəyə başladığıda, əvvəlcədən öz 14 maddəsinin Müttəfiqlər tərəfindən qəbul olunmasını şərt qoymuş idi. Vilsonun

maddələrinin birində deyilir ki, türklərlə məskun olan yerlər türklər əlində qalmalıdır. Fəqət buna baxmayaraq, ermənilər və yunanlar öz mətbuatlarında Türkiyə torpağının bir para yerlərini, o cümlədən Aydını yunanlar və Adanarı ermənilər özlərinin olduğunu isbat etməyə çalışırlar. Hətta bu yerlərin tarixi-qədimi üzrə onlara mütəəlliq [aid] olmasını belə söyləyirlər. Bu nöqtəy-nəzərlə yer üzündə bir elə millət tapılmaz ki, əvvəlcədən qeyri bir millətə mütəəlliq olan torpağı zəbt etməmiş olsun. Ümidvar olmalıdır ki, Sülh Konfransı bu yaxın vaxtda mübahisəli torpaqlar məsələsini ədalətli bir surətdə həll edər.”

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Daxiliyyə Nəzarətində

Qarabağ dairəsindəki qaçqınlara müavinət [yardım] etmək və onların halını bilmək niyyəti ilə oraya Məclisi-Məbusan üzvləri təhti-idarəsində [başçılığı altında] bir heyəti-məxsus [xüsusi bir heyət] gedir. Buna görə, dünən Daxiliyyə naziri əvəzində olaraq onun müavini general Sadiq bəy Ağabəyov, Gəncə valisi və Şişə-Cavanşir uyezd naçalniklərinə bu məzmununda bir teleqraf çəkmişdir:

“Qarabağ dairəsində yaşayan qaçqınların halını bilib, onlara müavinət etmək üçün Məclisi-Məbusan əzası təhti-idarəsində gedən heyəti-məxsusəyə lazım görülən müzahirət [kömək] göstərmək və onlara lazım gəldikdə qaraqol [keşikçi] verməyi sizə təklif edirəm.”

* Dünən Daxiliyyə naziri həzrətləri Gəncə qubernatoru namına bir böylə teleqram göndərmişdir: “Qarabağ fərarilərinin [qaçqınlarının] əhvalını məhəllində [yerində] təhqiq edərək müavinətdə bulunmaq qəsdilə buradan, başda Parlaman əzası olmaq üzrə, xüsusi bir komiyaon oraya azim olmuşdur [yola düşmüşdür]. Mən teleqrafən onlara hər halda müavinətdə bulunmağı xəbər vermişəm.”

* Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Müdafiə Nazirliyi], Ticarət və Sənaye Nəzarəti ilə etilafə [razılığa] gəlmişlər ki, Bakıdan Yevlax mövqifinə [stansiyasına] Qarabağ fərarilərinə paylanmaqdan ötrü 10 min arşın bez göndərilsin.

* Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti, Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, müfəttişliklər məmurini [məmurları] küçələrdə qalmış evsiz və pərəstarsız [kimsəsiz] çocuqları darüleytama [yetimxanaya] göndərmək bərsində lazımi binagüzarlıqlarda [rəsmi təşəbbüsdə] bulunsun. Bununla bərabər xəbər vermişdir ki, şəhərdə müsri [yoluxucu] yatalaq xəstəliyi hökmfərma olduğu [hökm sürdüüyü] üçün, Bakıya qaçqınlar və işsizlərin gəlməsi məmnü [qadağan] edilmişdir.

* Bu gün saat 12-də Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri kabinəsində sabiq Bakı qradonaçalstvası kəndlilərin füqərə [kəsib] hissələrinə müavinət edəcək xüsusi komiyaonun iclası vəqə olacaqdır.

* İşbu günlərdə tacir və Ticarət və Sənaye Nəzarəti acentəsi [agenti] Alley Aleksandroviç, Kırım və Ukraynaya azim olacaqdır [yola düşəcəkdir]. Məqsəd Azər-

baycan daxilinə gətirmək üçün növ-bənöv mal almaqdır. Alley Aleksandroviç böyük bir təşkilat nümayəndəsidir ki, həman təşkilatın 200 milyon rubləyədək əsasi kapitalı vardır.

“HACIQABUL VAQEATI” [HADİSƏLƏRİ]

Qriqoryan adında bir erməni Bakıda Erməni Milli Şurasına gəlib bir ərzihal verir ki, keçən il dekabr ayının 24-cü gecəsində Gəncədən Bakıya gələrkən, onu Hacıqabul mövqifində [stansiyasında] tutub həbs etmişlər. Belə ki, azərbaycanlı bir zabit üç nəfər əsgərlə vəqona daxil olub sormuşlar ki, burada erməni var, ya yoxdur? Bir nəfər Qriqoryanı göstərmiş. Məzkur [deyilən] əsgərlər onu tutub bayıra çıxarmışlar. Qriqoryan bayıra çıxdıqda görür ki, 13 nəfər ermənini dəxi tutub həbs etmişlər. Bunlara bir qədərdən sonra gəlib bəyan etmişlər ki, sabah bunlara getmək icazəsini verəcəklər. Nə isə, saat yarımından sonra 14 nəfəri aparıb vəğzalın yaxınlığında güllələmişlər, amma Qriqoryan qaçıb qurtarmışdır. Qriqoryanın dediyinə görə, dörd zabit əfəndi müqəssirdirlər. Onların ikisi məlumdur. Biri İsfəndiyar əfəndi, biri də Süleyman əfəndi. Və əgər lazım olsa, məzkur Qriqoryan, müqəssirləri tanıyıb göstərə bilər və habelə ölümlərin qəbirlərini dəxi göstərə bilər.

Qriqoryanın bu şikayətini Bakıdakı Erməni Milli Şurası tamamilə general Tomsona təqdim edir və mumaileyh [deyilən] general bu işi Azərbaycan Hökumətinə göndərib təhqiqat icrasını rica edir. Bu

xəbər Hökumətə yetişən kimi Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna əmr verir ki, təcili bir halda bu əhvalatı təhqiq eylesin. İş aydın və aşkar olmaqdan ötrü Bakı qubernatoru yanvar ayının 5-ində Erməni Milli Şurası tərəfindən vəkil olaraq dava [məhkəmə] vəkili Paronyanı və mərqum [adı çəkilən] Qriqoryanı götürüb Hacıqabul mövqifinə rəvanə olur [yola düşür]. Orada işi təhqiq eylədikdə, nəticəsi məlum olur.

Qubernator Daxiliyyə nazirinə verdiyi ərizəhalda deyir ki:

“Mən Hacıqabula gələn kimi bütün orada olan hökumət məmurlarını dəvət eylədim. Buraya bizim gəlməyimiz öylə bir gizli oldu ki, kimsə səbəbini bilməzdi. Səbəbi o idi ki, görüm bu erməni doğru deyir, yainki böhtan eyləyir. Ən əvvəl mən Hacıqabulda olan qoşun komandanı polkovnik Məhəmmədovu dəvət eyləyib bu əhvalatı soruşdum. Komandan bu işə öylə bir halda təəccüb eylədi ki, məbhut [çaşmış] olaraq soruşdu:

– Bu Qriqoryanın ağı başındadır, yainki divanədir? 13 adamın ölümünü gizləmək olarmı?

Ondan sonra mövqif naçalniki Çiçinadzeni çağırdım, bundan əhvalatı sordum. Cavab verdi ki, əgər böylə iş olmuş olsa, ən əvvəl mən bilərəm. Çünki mənim məmurlarım gecə-gündüz işdədirlər. Bunun cavabı böylə. Halbuki Qriqoryan Erməni Milli Şurasında demişdir ki, mövqif naçalniki bu əhvalatı yaxşı bilir. Ondan sonra bütün Hacıqabulda olan dəmiryol əmələlərindən [işçilərindən] sordum. Hər kəsdən işi sordumsa, deyirdi ki, başdan ayağa yalan və böhtandır. Sonra Qriqoryan Kreyev adında

bir məmuru nişan vermişdi ki, o, əhvalatı bilir.”

Qubetnator yazır ki:

“Mən Kreyevi çağırıb sordum. Mənim cavabımda dedi ki, dün gecəni növbətçi idim. Nəinki adam öldürmək, hətta güllə səsi də eşitmədim.”

Qubernator ərizəhalında yazır ki:

“Qriqoryan xəbər vermiş yerə getdik. Bu da mövqifdən beş addım fasilədədir. Oranı gəzdik, bir əsər görünmədi. Ondan sonra buranın yaxınlığında olan daxmalar var, burada müsəlmanlar olurlar. Burada dəxi bir övrəti çağırıb sual eylədim. O dəxi cavab verdi ki, burada adam öldürmək yalandır. Bununla da iktifa [kifayət] etməyib mövqifin yaxınlığında olan yerləri gəzdik. Genə bir əsər görünmədi. Bunu da ərz edirəm ki, bu işi təhqiq edən zaman Cavad uyezd naçalniki Yusifov, xüsusi məmurum Nəcəfbəyov, Erməni Milli Şurası vəkili Paronyan, mərqum Qriqoryan hazır idilər. Ondan sonra bütün Hacıqabulda olan zabitləri Qriqoryana göstərdim. Genə birisini də müqəssir bilmədi və tanıya bilmədi. Tamam günü əsgərlər məşqə gedərkən hamısını Qriqoryana göstərdim ki, bəlkə bir adamı tanısın, amma bir kimsəni göstərə bilmədi. Bununla da iktifa etməyib, dəmiryol xidmətində olan polis nəfərlərini göstərdim. Genə Qriqoryan bir kəsi nişan verə bilmədi. Nəticə olaraq məlum oldu ki, şaki [şikayətçi] Qriqoryan müsəlmanlara böhtan bağlamaqla onları ləkələmək istəyir. Bu dərəcədə rəzalət! Əcəba Qriqoryan kimi müfəttinlərin [fitnəkarların] şikayətinə erməni Şurayı-Millisi necə etibar edir? Rəvadırmı Azərbaycanın təmiz əsgər-

lərinə və zabitlərinə şura böylə bir ləka vurmaq istəyir? Genə köhnə adətləri tərək etməyib bütün dünyaya çığırmaq istəyirlər ki, müsəlmanlar onlara zülüm edirlər. Halbuki öz vəkillərinin hüzurunda deyil biz müsəlmanlar, ruslar, gürçülər təsdiq eylədirlər ki, böylə bir əhvalat olmamışdır. Baştan-başa yalan, böhtan və iftiradır. Ar olsun vicdanı şəxsiyyətə [şəxsi mənfəətə] verənərbabipərəzlərə [pis niyyətli adamlara]!

Sad.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Biçeraxovun getməsi ətrafında

Mövsub [etibarlı] mənbələrdən verilən xəbərlərə görə, general Biçeraxovun Baş komandan mənsəbini tərək etməsi xəbəri Bəhri-Xəzər donanmasını və Bakı demokratiyasını təşvişə salmışdır. Biçeraxovun getməsi Müttəfiq komandanlığının xahişi ilə əlaqədar tutulur. General Biçeraxov yaxın zamanlarda Hacı-Tərhan müqabilinə və Tersk üzərinə hücum etmək fikrində imiş. Ona görə də demokratiya onun getməsini qeyri-mümkün ədd [hesab] edir. Bu münasibətlə Sentrokaspinin iclası vəqə olmuşdur. Təfsilatı gələn nömrədə.

Bakıya çəkmə və sair qalanteri mali gətirmək üçün

* Qilsker adlı bir şəxsə Odessadan Bakıya çəkmə, dəri və qalanteri malları gətirmək üçün Ərzaq Nəzarəti tərəfindən icazə verilmişdir. Məzkur Qilsker aldığı şeyləri Ərzaq Nəzarəti adına göndə-

rəcəkdir.

* Ərzaq Nəzarətinin Gəncə qəzası vəkili teleqaflla xəbər verir ki, onun mal dəyişdirmək üçün xaricə gedən adamlarla müqavilənamə bağlamasına Ticarət və Sənaye Nəzarəti mümaniət [manəçilik] edir. Bu barədə Ərzaq Nəzarəti Ticarət və Sənaye nazirinə xəbər verir ki, hərgah bu xüsusda hər iki Vəzarət [Nazirlik] arasında birlik olmasa, ərzaq işləri irəli gedə bilməyəcəkdir.

Bələdiyyə İdarəsində

Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə bir ərizə göndərib xəbər vermişdir ki, Bakı Kazyonnaya Palatası [Xəzinə Palatası] 30 dekabrda verilən qanun mövcubincə [əsasında] 1919-cu sənə üçün veriləcək mədən şəhadətnamələrinin qiymətlərinin üç dəfə artırılmasını bildirmişdir. Bunu Bələdiyyə İdarəsi təcili surətdə qövlədən feilə [sözdən işə] gətirməli imiş.

Müvəqqəti hökumət tərəfindən verilmiş qanunun 64-cü maddəsinə görə, bələdiyyə vergisi mədən şəhadətnamələrindən alınır. Binaənileyh [ona görə], Bələdiyyə İdarəsinin qətnaməsinə məbni [əsasən] şəhər nəfinə [xeyrinə] alınacaq vergi yeni qiymətlərdən hesab olmaq üzrə 10-15 faiz qədər alınacaqdır.

Bunu məlum etdikdən sonra Bələdiyyə İdarəsi rica edir ki, yeni vergi təyin etdikdə şəhər nəfinə alınacaq vergini Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən qəbul olunmuş miqdarda təyin etməlidir. Zira onsuz da rublənin ucuz olması şəhər kassasına təsərbəxş olmuşdur [öz təsirini göstərmişdir].

ƏRZAQ İŞLƏRİ

* Ərzaq naziri Dəmiryollar nazirinə xəbər verir ki, Ərzaq Nəzarəti Gəncə vilayət nümayəndəsinin yazdığına görə, Kürdəmir mövqifində [stansiyasında] tərəzi olmadığından, Şamaxıdan gətirilməkdə olan taxılın miqdarını bilmək xeyli müşkül olmuşdur. Buna binaən [buna görə] həman mövqifdə tərəzi qoyulması xahiş olunur.

* Ərzaq naziri Ticarət və Sənəət [Ticarət və Sənaye] nazirinə yazır ki: Bir çox adamlar Ərzaq Nəzarətinin Gəncə vilayəti nümayəndəsinə müraciət edib, mal dəyişdirmək şərtilə Azərbaycan dairəsindən kənara mal aparmaq üçün icazə verilməsini xahiş edirlər. Gəncə vilayəti nümayəndəsi hər dəfə Ərzaq Nəzarətinə müraciət edib icazə istəyir. Ərzaq Nəzarətindən razılıq verildiyi zaman, lazımı müqavilənamə əqd edilib [bağlanıb], mal aparmaq xahişində olanlara icazə verilir. Hal-hazırda Gəncə vilayəti nümayəndəsi xəbər verir ki, Ticarət və Sənəət Nəzarəti teleqraf göndərüb mal dəyişdirmək işlərinə müdaxilə etməmək təklifində bulunmuşdur. Ticarət və Sənəət Nəzarətinin bu teleqrafına görə, Gəncə nümayəndəsi fəaliyyətsiz qalıb bundan böylə nə tövr müamələdə bulunmağı [necə rəftar etməyi] sual etmişdir. Ticarət və Sənəət Nəzarətinin bu teleqrafı göndərməkdə məqsədi nə olduğu Ərzaq Nəzarətinə məlum olmadığından, bunun səbəbini məlum etməyi xahiş edirəm. Bundan əlavə, hökumət mənafeyi Ərzaq Nəzarəti ilə Ticarət və Sənəət Nəzarətinin ərzaq işlərində mütəhəd [birgə] işləmələrini iqtiza [tələb] etdiyindən, bundan belə Ərzaq Nəza-

rətindən bixəbər Ərzaq Nəzarəti nümayəndələrinə binagüzarlıq [sərəncam] verilməməsi dəxi xahiş olunur.

* Ərzaq Nəzarəti Gəncə vilayəti nümayəndəsinə xəbər vermişdir ki, hökumət qərarına görə, Ticarət və Sənəət Nəzarəti nəzdində xüsusi bir mal dəyişdirmək işlərinə baxan komissiya vücuda gətirilmişdir. Buna görə, bundan böylə mal dəyişdirmək işləri ilə əlaqədar olan məsələlərin Nəzarət vasitəsi ilə məzkur [deyilən] komissiyaya verilməsi lazımdır.

* Şuşa şəhəri əhli Əli Bəhramov Ərzaq nazirinə müraciət edib dörd ay bundan əqdəm [qabaq] aldığı 1000 put arpa və buğdanın Ağdamdan çıxarılıb Bakıya gətirilməsi üçün icazə verilməsini xahiş etmişdir. Ərzaq naziri bu münasibətlə Ağdam pristavına yazır ki: Keçən sənə noyabrın 28-ində Ərzaq Nəzarəti tərəfindən verilən əmrnaməyə görə hər cür ərzaq şeylərinin Bakıya gətirilməsinə icazə verilmişdir. Alınan xəbərlərə görə, sizin rayondan mal çıxarmağa mümaniət [maneçilik] göstərilir. Buna binaən, Ərzaq Nəzarətinin yuxarıdakı əmrinə görə Əli Behbudova aldığı arpa və buğdasını çıxarmağa icazə verilməsini və bundan böylə kimsəyə mümaniət göstərməməyi təklif edirəm.

* Ərzaq Nəzarəti, Hökumət Kontrolu [Müfəttişi] İdarəsinə xəbər vermişdir ki, Dağıstan oblastında ərzaq şeyləri almaq üçün Ərzaq Nəzarəti acentəsinə verilməkdən ötrü yarım milyon və həcz edilmiş çaydan ötrü Vısotski və Kirjebin firmaları müdirinə yarım milyon manat Bakı xəzinəsindən pul buraxılmasını təsdiq etsin.

* Ərzaq Nəzarəti Tağıyev fabrikasına məktub göndərilib 15566 və 1720 nömrədə iki tay ağı və 5539, 10038, 10035, 5542, 1016, 9317, 10182, 10165 və 10061 nömrəli 9 tay bezin kimə buraxılmasını xəbər almışdır.

* Gəncə Bələdiyyə İdarəsi üzvü Ter-İsrailyana icazə verilmişdir ki, Bakıdan Gəncəyə iki min arşın bez aparsın.

Mehmanxaneyi-“Məhəmmədiyyə”

Qubernski küçədə “Azərbaycan” mətbəəsi ilə rubəru [üzbəüz] Hüseynov qardaşlarının 72 nömrəli evində mehmanlardan [qonaqlardan] ötrü təmiz otaqlar hazırdır.

Kamali-ehtramla İbrahimov

Doktor Leonid Ter-Avanesov

Daxili naxoşları və naxoş çocuqları qəbul etməyə başlamışdır. Hər gün səhər saat 8 yarımından 9 yarıma kimi; 12-dən 2-yə kimi; axşam 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Merkurievski küçədə 5 nömrəli evdə (Doktor Parsadano-vun azarxanasında). Telefon 41-18.

2627

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir:

Səhər saat 8-dən 10-adək; axşam saat 4-dən 6-yədək. İçəri şəhərdə Malı Krepostnovi küçədə 8 nömrəli evdə. Telefon nömrəsi 36-91. Малая-Крѣпостная ул. д. № 8. Телефон № 36-91.

2603

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düşər olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

**Bakı külli [topdan] alış-veriş cəmiyyəti
“Baqqallar İttifaqı”**

İdarəsi üzvlərini cümə günü kanunisaninin 17-sində səhər saat 11-də Lalayevin pasajında, ittifaqın idarəsində vaqə olacaq ümumi iclasa dəvət edir. Baxılacaq məsələlər:

- 1) İllik hesabatın müzakirəsi; 2) Məna-fenin təqsimi [gəlirin paylanması]; 3) 1919-cu il smetasının təsdiqi; 4) Məramnamənin təğ-yiri [dəyişdirilməsi]; 5) İdarə və şura seçkisi; 6) Cari məsələlər.

Qeyd: Saat 11-də iclas qanuna müvafiq olmazsa, ikinci ümumi iclas o gün həman idarədə saat 1-də açılacaqdır.

*İdarə müdiri: Həsənov
3647*

Elan

Bakı Bələdiyyə İdarəsi ümum ev sahiblərinin yaxud onları əvəz edən icarədar və müdirlərin, böylələri olmasa da ev komitələri sədrlərinin yadına salır ki: mənzil vergisi haqqında məlumat vermək vaxtı yanvarın 7-sində qurtarmışdır. Ona görə təklif olunur ki, üç günədək Bələdiyyə İdarəsi Maliyyə şöbəsinə bu xüsusda məlumat versinlər.

Yanvarın 21-indən etibarən Bələdiyyə İdarəsi vaxtılı-vaxtında məlumat verməyənlərdən 29 sentyabr 1917-də Müvəqqət Hökumət tərəfindən təsdiq və “Müvəqqət Hökumət Əxbarı”nın 176-cı nömrəsində 222-13/26 oktyabr 1917-də dərc edilmiş Bələdiyyə mədaxil qanununun 52-ci maddəsi mövcubincə 100 manat cərimə etməyə başlayacaqdır.

*Bələdiyyə raisi: İlyuşkin
Bələdiyyə üzvü: Pleskaçevski
T-11*

1000 rublə mükafat

Mazut aparmaqdan ötrü verilmiş dörd qəbz və Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri tərəfindən neft buraxmaq üçün dəmiryolu müdirinə yazılmış əmrnamə Bazarnı

küçədə düşüb itmişdir. Bunları tapıb “Qaf-qaz” mehmanxanasında 8 nömrəli odada Məhəmmədağlı Əhmədova verənlərə min rublə mükafat veriləcəkdir.

2649

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir bəy

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Azərbaycan Cümhuriyyətinin Məşixəti-İslamiyyəsi tərəfindən...

səh. 279. “Və əiddü ləhüm məstəta’tüm min-qüvvətin və min-ribatil-xeyli türhibunə bihi əduvvallahi və əduvvəküm...”: “Quran”-ın Ənfal surəsinin 60-cı ayəsindən bir hissə. Mənası: “Onlara qarşı bacardağınız qədər qüvvə və bağlanmış atları hazırlayın. Bunlarla Allahın düşməninə və sizin düşməninizi qorxudarsınız.”

“Və in cənəhu lissəlmī fəcnəh ləha vətəvəkkəl əla-llahi innəhu hüvə-ssəmiul-alim.”: “Quran”ın Ənfal surəsinin 61-ci ayəsi. Mənası: “Əgər onlar sülhə meyl etsələr, sən də sülhə meyl et və Allaha bel bağla. Həqiqətən O, eşidəndir, biləndir!”

səh. 280. “İnnəllahə-ştərə min-əl-mümininə ənfüsəhum və əmvaləhum bi-ənnə ləhümül-cənnətə...”: “Quran”ın Tövbə surəsinin 111-ci ayəsindən bir hissə. Mənası: “Allah, şübhəsiz ki, möminlərdən canlarını və mallarını cənnət müqabilində satın almışdır...”

“Əl-islamu ya’lu və la-ya’lu əleyh”: Hədis. Mənası: “İslam (müsəlmanlar) üstündür, heç bir şey ondan üstün ola bilməz.”

səh. 282. “İn tənsuru-llahə yənsurküm və yusəbbit əqdaməküm.”: “Quran”ın Məhəmməd surəsinin 7-ci ayəsindən bir hissə. Mənası: “Əgər siz Allaha (Allahın dininə) yardım etsəniz, O da sizə yardım edər və sizi sabitqədəm edər.”

Türkiyə məğlubmudur?

səh. 282. “İstanbul Kadıköy xanımları məzkur protestolarında deyirlər ki:”: Bu müraciət, daha əvvəl “Azərbaycan” qəzetinin 12 yanvar 1919-cu il tarixli 85-ci nömrəsində çap edilmişdi.

səh. 283. “...Verdendəki fransızlıq kimi...”: Birinci Koalisiya müharibəsi əsnasında Verden yaxınlığında Prussiya və Fransa orduları arasında baş verən döyüş və Verdenin mühasirəsi (29 avqust – 2 sentyabr 1792) nəzərdə tutulur. Prussiya ordusu Verdeni ələ keçirməyə müvəqqət olmuş, ancaq 14 oktyabrda fransızlar şəhəri geri almışdı.

səh. 285. “Xəstə adam”: XIX əsrin ortalarından Birinci Dünya müharibəsinə qədər Qərbdə Osmanlı imperiyası barəsində işlədilən ifadə. İlk dəfə Rusiya imperatoru I Nikolay tərəfindən işlədildiyi qəbul edilir.

“...Trablusqrəb, Balkan hərbləri, Yəmən, Havran, Arnavud ixtilalları...”: 1911-1912-ci illərdə cərəyan edən İtaliya-Osmanlı müharibəsi, 1912-1913-cü illərdə cərəyan edən Birinci və İkinci Balkan müharibələri, Yəməndə, Suriyanın cənubundakı Havranda və Albaniyada Osmanlı idarəsinə qarşı baş qaldıran üsyanlar nəzərdə tutulur.

“Məclisi-Məbusan rəisi Xəlil bəy”: Xəlil Məntəşə nəzərdə tutulur.

Xəlil bəy (Məntəşə): bax. Məntəşə, Xəlil.

Knyaz Tumanov ilə müsahibə

səh. 287. “Ayn”: bu imza Üzeyir Hacıbəyliyə məxsusdur.

Bakı neft ticarəti və onun müxtəsərcə tarixi

səh. 288. “Xırdalanda ? nömrəli...”: qəzetdə belə getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 290. “knyaz Romanones”: söhbət 1912-1919-cu illərdə bir neçə dəfə İspaniyanın Baş naziri olan Romanones qrafı Alvaro de Fiqeroa-i-Torresdən gedir; qəzetdə “knyaz Romanos” yazılmışdır.

Sülh ətrafında

səh. 291. “Aydını”: qəzetdə “Adanı” kimi getmişdir.

Nəzarətlərdə

səh. 291. “Dünən Daxiliyyə naziri həzrətləri Gəncə qubernatoru namına...”: o dövrdə Daxili İşlər naziri Xəlil bəy Xasməmmədov, Gəncənin qubernatoru isə İbrahim ağa Vəkilov idi.

Hacıqabul vaqəti

səh. 293. “Daxiliyyə naziri Bakı qubernatoruna əmr verir ki...”: o dövrdə Daxili İşlər naziri Xəlil bəy Xasməmmədov, Bakı qubernatoru isə Müseyib bəy Axıcanov idi.